

Ján Pješčak

PORTRÉT

PRÁVNÍKA

A KRIMINALISTY

*(Výběr z pamětí Jána Pješčaka
„Karpatská Odysseia“,
připravil a do češtiny přeložil Martin Kučera)*

„Ke každému historickému záznamu, který předkládají ti, co se dostali k moci, nebo ti, co o moc usilují, anebo jejich přátelé, musíme přistupovat s nejvyšší opatrností.“

(Michael Stanford,
A Companion to the Study of History
– Průvodce ke studiu dějin)

při záchraně třiceti devíti rukojmí z řad gymnaziálních studentů zpochybnována a kriminalizována. Vždyť dnes před orgány trestního řízení stojí jiné, daleko závažnější úkoly. Mimoto oprávněnost použití zbraně vojáky PS svého času posuzovali renomovaní soudní znalci, přešetřovala to i příslušná vojenská prokuratura, opakovaně Městský i Nejvyšší soud. V roce 1990 se k případu vrátil i generální prokurátor ČSFR z popudu dr. Burešové. Vždy byl potvrzen původní výrok o vinících. Jde tedy o věc již právoplatně rozhodnutou – res judicata.

Rozhodl jsem se podrobněji popsat rovněž okolnosti, za nichž probíhalo objasňování a vyšetřování další závažné trestné věci, která zaznamenala velký ohlas prakticky na celém území státu: smrt medičky Luďky Cervanové. Moje funkce náměstka federálního ministra vnitra pro VB a některé další skutečnosti mě předurčily, abych se kvůli této cause stal jednou z obětí šikanování a terorizování v popřevratovém období, a sice proto, že prý při odhalování a usvědčování skutečných vrahů medičky byly použity nezákonné metody vůči „nevinným dětem“ funkcionářů, dnes „obětím zločinů komunismu“. Masové sdělovací prostředky na Slovensku, ale i v České republice případu zneužily a na základě výpovědi „hodnověrného“ svědka, ve skutečnosti hlavní postavy zavraždění Luďky Cervanové, pana A., po dvanáct let hanobily operativce, vyšetřovatele a soudce, samozřejmě včetně náměstka Pješčaka. Impulz k tomuto novinářskému štvání dali pánové dr. Motejl a dr. Böhm. Z jejich iniciativy, která směřovala hlavně proti mně, Nejvyšší soud ČSFR roku 1991 zrušil rozsudky Městského soudu Bratislava a Nejvyššího soudu SSR, propustil z výkonu trestu odsouzené pachatele a uložil Krajskému soudu Bratislava věc „došetřit“ a opakovaně o ní rozhodnout. Dosud se tak ovšem nestalo. A zřejmě ani nestane. Objasnění vraždy Cervanové mám za jeden z velkých úspěchů československé kriminalistiky, kterého bylo dosaženo v souladu s platným trestním zákonodárstvím, za využití moderních kriminalistických metod a kriminalisticko-technických prostředků, a to staršími, zkušenými, pracovitými kriminalisty, samozřejmě že bez násilí, úskoků a klamání podezřelých i svědků (jak ostatně bylo běžné od druhé poloviny padesátých let).

Oč vlastně šlo v této závažné cause? Na konci prvního ročníku bratislavské lékařské fakulty Luďka Cervanová nepřicestovala do Košic ke svému chlapci. Na přesném termínu se přítom oba písemně

– a myslím, že i telefonicky – domluvili. Luďka se nevrátila ani k rodině do Piešťan. Stala se proto pohřešovanou osobou. Za několik týdnů se našlo její mrtvé tělo v malém dunajském rameni v blízkosti Seneckých jezer nedaleko Bratislavy. Pitva ukázala, že došlo k násilné smrti utopením. Luďčina matka poznala její oblečení a to, co se našlo na místě činu. Západoslovenská Krajská správa VB začala okamžitě pátrat po pachateli. Vyčlenila pro ten účel dostatek pracovníků. Vzhledem k tomu, že Luďka byla dcerou významného vojenského experta, jenž v zahraničí i na piešťanském letišti připravoval letecké techniky z rozvojových zemí, do pátrání se zapojila též bratislavská Státní bezpečnost. Bylo formulováno a souběžně se prověřovalo několik vyšetřovacích verzí. Postupem času se pozornost soustředila na tři verze: 1) trestný čin spáchal někdo z nespokojených frekventantů leteckých kurzů; 2) pachatele nutno hledat v bratislavském podsvětí; 3) pachatele nutno hledat v piešťanském podsvětí. V Piešťanech Luďka navštěvovala gymnázium. První verze byla po rozsáhlých prověrkách vyloučena, několik osob však zůstalo nadále v operativním rozpracování. Druhá verze se vyšetřovacímu týmu jevila nejpravděpodobnější a uvalil dokonce vazbu na několik lidí, kteří přicházeli v úvahu jako podezřelí. Přibližně tříměsíční vyšetřování a rozměrná operativně pátrací činnost nevedly k usvědčení podezřelých, vazba se ukázala jako neuvážená a předčasná, a proto museli být propuštěni a trestní stíhání proti nim bylo nutné zastavit. Pozornost se soustředila na třetí verzi, na piešťanské prostředí a osoby, jež Luďku znaly. Indicie vedly k několika chlapcům nevalné pověsti. Vyšetřovatelé i tentokrát zazmatkovali a podezřelé vzali předčasně do vazby. Prověrka jejich alibi ovšem potvrdila, že v inkriminovaném čase byli ve společnosti žen, které se léčily v koupelích. Podezřelí byli i nyní propuštěni... A čas plynul.

Vlastní šetření prováděla i rodina Cervanových. Vyslovila několik podezření. To mělo za následek vyhrocení rodinných rozporů. Skončilo to tím, že rodiče Luďky se v nejnevhodnější chvíli rozhodli pro rozvod. Paní Cervanovou opustil manžel, což jen znásobilo její těžkou frustraci a mnohaměsíční stresový stav. Jak jsem později zjistil, paní Cervanová byla velmi milá, citlivá žena, žijící pouze pro své dvě milované dcery. Striktně dodržovala křesťanské zásady. Kontaktovala se hlavně s příbuznými. Po rozvodu se odstěhovala do Bratislavy nebo do Nových Zámků, to již přesně nevím, a zcela se ponořila do objasňování Luďčiny smrti. Když se ničeho nedopátrala,

počala se písemně obracet na různé státní a politické instituce a dožadovat se urychleného objasnění vraždy své dcerky. Byla na ni velice fixovaná, oceňovala Luďčinu dobrou povahu, dívčí nevinnost (o přerušeném těhotenství nevěděla) i mladickou krásu. Už tak dost těžkou rodinnou situaci ztěžovaly nemístné telefonáty, návštěvy jedinců podezřelého chování, dostávalo se jí hrozeb, aby se přestala starat o průběh oficiálního vyšetřování, apod. Tehdy usedla a popsalavše všechny své potíže, podezření a bolesti a asi devadesátistránkový elaborát odeslala k rukám prezidenta Husáka. Žádala, aby učinil pořádek a nařídil vyšetřování nezávislým federálním bezpečnostním orgánům, protože slovenská bezpečnost podle ní nemá zájem objasnit zavraždění Luďky a označit skutečné pachatele. Už tady nepřímo naznačila, že případně může jít i o „zlatou mládež“ z vlivných komunistických rodin.

Prezident poslal stížnost ministru Obzinovi s rozhodným pokynem zainteresovat do objasnění případu nejzkušenější a spolehlivé kriminalisty ze slovenského ministerstva vnitra, jakož i z FMV. „Máš tam profesora trestního práva a kriminalistiky Pješčaka, pověř ho touto úlohou a občas mne informujte“, tak zněla slova prezidenta republiky, jak mi je tlumočil ministr. Tím jsem se dostal – jako Obzinův náměstek – k vraždě Luďky Cervanové. Prozatím jsem tuto trestní věc jenom evidoval. Výkon kriminální služby byl v kompetenci republikových ministerstev vnitra. Z nového rozhodnutí jsem neměl radost, musel jsem tehdy plnit mnoho složitých úkolů, které vyplývaly z funkce náměstka i rektora VŠ SNB, jež právě začínala svoji činnost. Avšak po přečtení dopisu paní Cervanové mne případ zaujal, nejen jako univerzitního profesora trestního práva a kriminalistiky, ale hlavně proto, že na mě hluboce zapůsobila osoba oběti, utření milující matky a prostředí, v němž se případ odehrál (vysokškolský internát a Senecká jezera – „vykřičené“ místo rekreace bratislavských funkcionářů a novodobých zbohatlíků). Rozhodl jsem se, že si dám skutečně záležet, především pokud jde o výběr členů operativně pátracího a vyšetřovacího týmu. Podle svého nejlepšího přesvědčení jsem vybíral pracovité, zkušené kriminalisty starší generace, skutečné profesionály, a vytvořil jsem jim takové podmínky, aby se mohli věnovat jen cause Cervanové. V případě potřeby jsem jim byl k dispozici odbornou praktickou radou. Nic jiného jsem jako náměstek ministra nemohl udělat. Vlastní vyšetřování musely vést toliko operativně pátrací a vyšetřovatelské orgány, mimoto vyšetřo-

vat směli také prokurátoři SSR. Tento trestněprávní stav jsem byl povinen respektovat a rigorózně jsem jej dodržoval. Proto jsem nikoho ve výkonu neomezoval, nikomu nic nenařizoval. S obviněnými osobami jsem nepřišel do přímého kontaktu. Nepodepisoval jsem žádné trestněprávní dokumenty, neovlivňoval jsem prokurátory, ani soudce, uvědomoval jsem si, že se jedná o výlučnou kompetenci příslušných slovenských orgánů činných v trestním řízení. Nevyvíjel jsem vliv na nikoho, kdo připravoval konečné znění obžaloby, s nikým jsem neprojednával, jaké osoby mají být obviněny a obžalovány, hlavního ani odvolacího řízení jsem se neúčastnil. Omezil jsem se jen na informace, které jsem dostával od příslušného náměstka ministra vnitra SSR a do určité doby i od vedoucího týmu pplk. Pálky.

Při výběru členů kriminalistického týmu jsem vycházel z toho, že dr. Husák byl svého času vyšetřován, odsouzen a vězněn, poznal na vlastní kůži nezákonné metody vyšetřování, ochutnal vězeňský chléb bez viny, a proto zaangažování kriminalisté musí být bezpodmínečně důstojníci, kteří budou poskytovat záruky, že nedojde k žádným nezákonnostem, budou mít vyzrálé analytické a asociální myšlení a nebudou se uchylovat k úskokům, a vůbec ne k násilnostem jakéhokoliv druhu. Když jsem uvažoval o možném veliteli týmu, mé rozhodnutí padlo na ředitele Kriminalistického ústavu Federální správy VB pplk. Eduarda Pálku. Můj návrh ho notně překvapil, nechťelo se mu odejít od rozpracovaných úkolů ústavu, nakonec však – po seznámení s dopisem paní Cervanové – s nelehkým pověřením souhlasil. Během jeho nepřítomnosti ústav řídil jeho schopný statutární zástupce dr. Pavel Vojna, DrSc. Vysvětlil jsem mu podrobnosti svého záměru a on se s ním ztotožnil. V praxi mé pokyny důsledně dodržoval a výsledek prokázal, že má volba byla správná. Podplukovník Pálka vybíral další členy operativně pátracího a vyšetřovacího týmu. Každou osobu se mnou konzultoval. Nakonec jsem vešel do osobního styku s ministrem vnitra SSR ing. Štefanem Lazarem a jeho náměstkem pro VB, seznámil jsem je s rozhodnutím prezidenta a ministra Obziny a se složením nového operativně pátracího a vyšetřovacího týmu v čele s pplk. Pálkou. Oba vzali rozhodnutí na vědomí, ministr dal ihned pokyn k materiálnětechnickému zajištění práce týmu a nechal pro něj uvolnit prostory v utajeném objektu.

Prvním Pálkovým krokem bylo vyhledat paní Cervanovou, informovat ji o rozhodnutí prezidenta, uklidnit ji a požádat, aby se všemi

svými problémy i poznatky se nejdřív obracela přímo na něho. Určitá „pacifikace“ paní Cervanové byla podle mne jedním z nutných předpokladů důvěrného a nerušeného postupu týmu. Paní Cervanová pplk. Pálkovi začala důvěřovat, postupně se přesvědčovala, že má upřímnou snahu vraždu její Lud'ky co nejrychleji objasnit a pachatele pohnat před soud. Tým zahájil činnost shromážděním a podrobným studiem všech dosavadních materiálů s cílem připravit plán počátečních operativně pátracích úkonů. Začalo se od prověrky prvotních neodkladných úkonů na místě činu – ve vysokoškolském internátu, na diskotéce, před internátem, kde došlo k násilnému vtažení „nějaké ženy“ do auta, a potom na místě nálezu mrtvoly. Provéření trvalo několik měsíců. Kriminalisté dospěli k závěru, že neexistuje sebenepatrnější stopa, od níž by se dal odvodit plán další činnosti týmu. Proto jsme se po poradě v Praze rozhodli vyjít od poučky ověřené praxí – od počátečního kriminalistického východiska, tj. od místa činu, od internátu a diskotéky, která bezprostředně předcházela zamýšlenému odjezdu Lud'ky do Košic. V této etapě jsme se mohli opřít jen o jeden taktický poznatek: z předcházejícího vyšetřování vyplynulo, že Lud'ka byla v inkriminované době v internátě a na diskotéce, zmiňovala se, že v noci odcestuje do Košic, z internátu vskutku odešla s taškou na autobusovou zastávku, načež podle výpovědi očitých svědků ze sousedního domu byla „nějaká žena“ s větší taškou vtažena do auta, které před ní prudce zastavilo. Bližší popis auta, posádky a ženy chyběl pro nedostatečné osvětlení. Totéž nepřímo potvrdili i svědci, co stáli na nedaleké autobusové zastávce. Tyto poznatky nebyly prozatím dostatečně analyzovány a neproověřena zůstala jejich souvislost s možnými pachateli, přítomnými na internátní diskotéce.

Za další návštěvy pplk. Pálky na ministerstvu jsme se zabývali prvními poznatky jeho týmu. Pro následný postup jsem doporučoval soustředit se mimo jiné na ověření předběžné domněnky: vrahy můžou být především osoby, jež se v kritické době nacházely v internátu a podle všeho i na diskotéce, násilím unesly Lud'ku a dobře znaly okolí Seneckých jezer. Podplukovník Pálka tento názor bez váhání přijal. To bylo podle mého soudu jediné správné východisko. Diskutovali jsme i o tom, jak zjistit, kdo vše se na daných místech pohyboval. Školní rok končil, studenti se rozjížděli do rodičovských domů. Internátní diskotéky navštěvovali i lidé, kteří v internátu nebydli, mnoho studentů v něm bylo „načerno“ atd. Co dál? Napadla mne,

